

τῆς Ἑλλάδος νὰ ὑπάρχωσι τὰ τὸ σῶμα καὶ ἐπομένως καὶ τὴν ψυχὴν βωνύοντα, παρὰ τοῖς προγόνοις ἡμῶν τοσοῦτον ἐκτιμώμενα, καὶ ἤδη ἐν Γερμανίᾳ μέλιστα ἐκ νέου γενικῶς εἰσαχθέντα γυμναστικὰ καταστήματα, καὶ ὅ τας σωμαστικὰς τῆς νεολαίας διευθύνων πρέπει νὰ εἶναι ὁ δημοδιδάσκαλος.

Αἱ περὶ τῶν δημοδιδασκαλῶν ἐκτιθέμεναι θεωρίαι δὲν δύνανται νὰ ἐφαρμοσθῶσιν ἐντελῶς καὶ ἐπὶ τῶν δημοδιδασκαλιστῶν. Δι' αὐτὰς δὲν ὑπάρχουσιν ὡς δε' ἐκείνους ἀνώτερα σχολεῖα ἐν οἷς νὰ ἐκπαιδεύωνται, διὰ τοῦτο ἐπάναγκες φαίνεται μέχρι τινὸς εἰσέτι νὰ καταβάλληται ἰδιαιτέρᾳ περὶ τῆς μορφώσεως αὐτῶν φροντίς, καὶ νὰ ὑπάρχη εἰδικὸν πρὸς τοῦτο κατὰστημα. Τοιοῦτον εἶναι τὸ τῆς φιλεκπαιδευτικῆς ἐταιρείας, ἔχον ὅμως ῥιζικὸν ἐλάττωμα, εἰς οὗ τὴν δι' ὄρθουσαν πρέπει νὰ ἐπιβιῆται ἡ κυβερνήσις, ἂν ἐξακολουθῆ νὰ ἐμπιστευθῆται αὐτῷ τὰς εἰς δημοδιδασκαλίαν προωρισμένας ὑποτρόφους τῆς. Οἱ ἄνδρες, κατὰ τὴν διάφορον κοινωνικὴν τάξιν εἰς ἣν προσρίζονται, φοιτῶσι περισσότερα ἢ ὀλιγώτερα ἔτη εἰς τὰ δημοσία σχολεῖα, καὶ ἀναβαίνουνσι περισσότερας ἢ ὀλιγώτερας βαθμίδας τῆς δημοσίου ἐκπαιδεύσεως. Ἀλλὰ διὰ τὰς γυναῖκας ἡ ἐκπαίδευσις διακρίνεται οὐχὶ τοσοῦτον κατ' ἑκτασιν, ὅσον κατὰ ποιότητα. Προφανῶς ἄλλη πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἀγωγή τῆς εἰς τὰς ἀνωτέρας κοινωνικὰς τάξεις ἀνηκούσης νεανίδος, ἥτις ἐκτὸς τῆς γλώσσης τῆς καὶ τὴν γαλλικὴν πρέπει νὰ μάθῃ, καὶ ἱστορίαν τῆς φιλολογίας, καὶ μουσικὴν καὶ χορὸν, καὶ ὅ,τι κοσμεῖ τὸν νοῦν καὶ τὸ σῶμα, ἄλλη ἢ τῆς μελλούσης οἰκοδεσποίνης τῶν μεσαιῶν βίων, ἥτις εἰς τὰ χρήσιμα πρέπει νὰ προσέξῃ ἰδίως, καὶ ἄλλη τέλος ἡ τῆς δημοδιδασκαλίσης, ἥτις πρέπει μάλιστα νὰ μάθῃ ἐν ἐντελείᾳ, ὅσα ἀναγκαῖα ταῖς κέραις τῶν κατωτάτων τοῦ λαοῦ τάξεων (ἰδ. Στρούμπ. σ. 33). Κατὰ τοῦτο λοιπὸν νομίζομεν ὅτι βεβελιωδῶς σφάλεται τὸ σχολεῖον τῆς φιλεκπαιδευτικῆς ἐταιρείας, ὅτι ὁ σκοπὸς αὐτοῦ δὲν εἶναι διακεκριμένος, καὶ ἡ ἐν αὐτῷ διδουμένη ἀγωγή οὐδεμίαν ἔχει εἰδικότητα, ὥστε δι' οὐδεμίαν τῶν τάξεων αἵτινες μεταλαμβάνουσιν αὐτῆς δύναται αὕτη νὰ εἶναι ἐντελῶς σκόπιμος. Φρονοῦμεν ἐπομένως τῆς πρώτης ἀνάγκης νὰ συστηθῆ ἐπιτηδες διδασκαλεῖον δημοδιδασκαλιστῶν, ἂν τὸ τῆς ἐταιρείας δὲν ὀργανισθῆ εἰδικῶς εἰς τοιοῦτο. Ἐν αὐτῷ δὲ αἱ νέαι πρέπει νὰ διδάσκωνται τὴν Ἑλληνικὴν, μετὰ πλείονος ἀκριβείας καὶ ἐπιστάσις ἢ ὅ,τι διδάσκεται ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς σχολείοις τῶν ἀρρένων· διότι μὴ ἔχουσαι ὡς ἐκεῖνοι ἀνώτερα γυμνάσια ἐν οἷς νὰ τὴν ἐκμάθωσιν ἐντελέστερον, πρέπει ὅμως νὰ γίνωσιν ἱκαναὶ νὰ τὴν παραδίδωσι. Συγχρόνως δὲ πρέπει νὰ διδάσκωνται, οὕτως ὥστε νὰ γίνωνται ἱκαναὶ νὰ διδάξωσι καὶ ὅλα τὰ λοιπὰ μαθήματα ὅσα εἶναι εἰσηγμένα εἰς τὰ τῶν ἀρρένων δημοτικὰ σχολεῖα, προσέτι δὲ χειροτεχνήματα, οὐχὶ ἐκ τῶν περιέργων καὶ ἀνωφελῶν ἐκείνων, ὅσα διασκεδάξουσιν τῶν ἀβροδιαίτων τάξεων τὴν ἀργίαν, ἀλλ' ἐκ τῶν χρησίμων εἰς τὸν οἶκον, καὶ μάλιστα εἰς τὴν καλύψιν τοῦ χωρικοῦ. Τέλος καὶ κυρίως πρέπει ν' ἀνατρέφωσιν τοιαῦτα ὥστε ν' ἀ-

νατρέφωσι τοῦ λαοῦ τὰς γυναῖκας, καὶ νὰ ἐμπνεύωνται ὑπὸ τῶν ἀρχῶν ἐκείνων ὡς εἰς ἐκείνας ἀφίλουσι νὰ ἐμπνεύσωσι, συντελοῦσαι εἰς τὴν ἐθνικὴν ἡβαιοποίησιν ἰσχυρότατα.

(Ἔπεται συνέχια.)

Ἡ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑ ΕΝ ΚΙΝᾶ.

— 0 —

Οἱ κάτοικοι τῆς Κίνας, οἵτινες πολὺ πρὸ τῶν εὐρωπαϊκῶν ἐθνῶν εὐδοκίμησαν κατὰ πάσας σχεδὸν τὰς τέχνας, εἶχον τυπογραφεία ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς τρίτης ἐξακτονταετηρίδος· εἰ δὲ καὶ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ἐφευρέσεως ταύτης δὲν ἐβελτίωσαν ὅσον εἶδει τοὺς τρόπους τῆς στοιχειοθεσίας καὶ ἐκτυπώσεως, οὐδὲν ἥττον εἶναι βέβαιον ὅτι οἱ καρποὶ τῶν τυπογραφικῶν τῶν εἰσὶ κατὰ πολὺ ἀνώτεροι τῶν τῶν ἡμετέρων. Ὡς τιμῶντες ἀνέκαθεν εἰς ἄκρον τὰ φιλολογικὰ ἔργα, ἐσκέφθησαν φυσικῶς πῶς νὰ ἐλαττώσωσι τὴν τιμὴν τῶν βιβλίων, ὥστε νὰ καταστήσωσι τὴν ἀπόκτησιν αὐτῶν εὐκολωτέραν εἰς ὅσον ἐστὶ πλείονα ἀριθμὸν ἀναγνωστῶν. Εἰς τοῦτο συνετέλεσαν πρὸ πντων δύο τινὰ τὰ εὐτελεῖ ἡμερομίσθια, καὶ ἡ ἀπλότης τῶν τρόπων ἀντὶ τοῦ πολυαριθμοῦ καὶ πολυδαπάνου ὑλικοῦ τῶν ἡμετέρων τυπογραφείων, τὰ τῆς Κίνας ἔχουσι μικρὸν ἀριθμὸν ἐργαλείων, ὧν ἡ ἀξία εἶναι σμικροτάτη· δύο φηκτρὰ ἐπέχουσι τόπον πιεστηρίου, καὶ τινες σανίδες ἐκ ξύλων ἀπίου χρησιμεύουσιν εἰς τὰ τῆς στοιχειοθεσίας.

Τὰ εἰκοσιτέσσαρα στοιχεῖα τοῦ ἡμετέρου ἀλφαβήτου, συνδυαζόμενα ἐπ' ἀπειρον πρὸς ἀλλήλα, σχηματίζουσι λέξεις διερμηνευούσας πᾶσαν ἰδέαν· ἐν Κίνα ὅμως ἐκάστη λέξις ἔχει ἴδιον στοιχεῖον. Παρ' ἡμῖν, τὰ εἰκοσιτέσσαρα ταῦτα στοιχεῖα εἰρίσκονται ἐντὸς ἰσαριθμῶν οἰκίσκων, εἰς οὓς φθάνει εὐκόλως ἡ χεὶρ τοῦ στοιχειοθέτου. Ἀλλ' ἐν Κίνα ὁ στοιχειοθέτης πρέπει νὰ εἶναι ἐκατόγγειο ὡς ὁ Βριάρειος ἢ πανάπτης ὡς ὁ Ἄργος, ἵνα φθάνη τὰς ἑκατὸν τριάκοντα καὶ ἑπτὰ χιλιάδας τῶν χαρακτήρων οἵτινες ἀποτελοῦσι τὴν βάσιν τῆς Σινικῆς γλώσσης· πολλάκις μάλιστα καὶ μεταβάλλονται. Ἀντὶ λοιπὸν τύπων κινητῶν, οἱ κάτοικοι τῆς Κίνας μεταχειρίζονται διὰ τῶν φιλολογικῶν αὐτῶν βιβλία σανίδας, ἐφ' ὧν χαραττοῦσι τὰ σημεῖα ἐκάστης σελίδας (*)· αἱ σανίδες δὲ αὐταὶ γίνονται ἐκ ξύλου ἀπίου, μόνον παρ' αὐτῶν καλουμένου, ἔχουσι μέγεθος δύο σελίδων,

(*) Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ τινὰ βιβλία ἐκτυπούμενα διὰ κινητῶν χαρακτήρων, ὡς σὲρ εἶπεν τὸ ἐπιγραφόμενον· «Κατὰστάσις τῆς Κίνας,» εἶδος ἡμερολογίου αὐτοκρατορικοῦ περιέχοντος τὰ ὀνόματα ὅλων τῶν δημοσίων ὑπηρετῶν τοῦ Οὐρχνίου κράτους. Τοῦτο ἐκδίδεται κατὰ πᾶσαν τριμηνίαν, καὶ ἐπειδὴ οἱ χαρακτῆρες εἶναι πάντοτε σχεδὸν οἱ αὐτοὶ, δὲν χαραττοῦνται σανίδες δι' ἐκάστην ἐκδοσιν.

καὶ εἰσὶν ἐπιμελῶς διὰ ῥυκάνης ἐξωμαλισμένοι. Μετὰ ταῦτα ἀλείφονται διὰ ζύμης ὀριζίου βερασμένου, καὶ εὐθετίζονται οὕτω πῶς ὥστε νὰ ἀντιληφθῶσιν εὐκολώτερον τοῦ τύπου τῶν χαρακτήρων· τότε αἱ ἐκ λεπτοτάτου χάρτου σελίδες, ἐν αἷς ἐγραψεν ἐπιτηδεῖος γραφεὺς τὸ κείμενον, ἐπιτίθενται ἐπὶ τῆς ὑγρᾶς ἐπιτανίδος, ἣτις ἀπομάσσεται (ἀπορροῶν) ὅλην τὴν μελάνην τῶν χαρακτήρων, μεταδιδόμενου οὕτω εἰς αὐτὴν καὶ αὐτοῦ τοῦ τύπου τῶν στοιχείων. Μετὰ ταῦτα ὁ χαρακτὴς ἀφαιρεῖ τὰ λευκὰ μέρη, ὥστε μένουσι μόνον τῶν στοιχείων αἱ ἐξοχαί. Διερροῦνται δὲ καὶ τὰ σφάλματα παρεπιταγομένων μικρῶν τεμαχίων ξύλων ἐπὶ τῆς σανίδος· ἀλλ' ἡ διαγράξις γίνεται τοσοῦτω ταχέως καὶ τὰ ἡμερομίσθια εἰσὶ τοσοῦτον εὐτελῆ, ὥστε ἐν γένει προτιμῶσι νὰ ῥυκανίζωσιν ἐκ νέου τὴν σανίδα, καὶ νὰ ἐπιναλαμβάνωσι τὴν ἐργασίαν. Ὅσακις ὁ τύπος τῶν στοιχείων δὲν ἐξέρχεται καθαρὸς, ὁ χαρακτὴς τὰ ἐπιδιερροῖ, καὶ ἐκτυποῦνται ἐκ νέου μυριάδες ἀντιτύπων. Ἐὰν δὲ τὰ ἀντίτυπα τοῦ ἐκδοθησομένου συγγράμματος βέλουσιν εἶσθαι εὐάριθμα, τότε ἀντὶ σανίδος μεταχειρίζονται μίγμα τι κηρίου καὶ ῥητίνης ἐφ' οὗ χαράσσονται ταχύτερον τὰ γράμματα. Κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον ἐκτυποῦται καθ' ἡμέραν τις ἐφημερίς ἐν Καντῶνι.

Ἴδου περίεργά τινα παραδείγματα τῆς εὐτελεστάτης δαπάνης ἣτις ἀπαιτεῖται διὰ τὴν τύπωσιν.

Τὸ 1816 ἔτος, οἱ ἀπεσταλμένοι τῆς Βιβλικῆς Ἑταιρείας ἠθέλησαν νὰ δημοσιεύσωσιν ἐν Καντῶνι τὴν Νέαν Διαθήκην σινιστί· ἀμοιβὴν δὲ τῆς διαγράξεως τῶν πρὸς τοῦτο ἀναγκαίων δέκα χιλιάδων σημείων ἐλήθησαν οἱ ἐκεῖ χαρακτῆς δέκα λίρας, ἢ δραχμᾶς 281, καὶ λ. 20.

Ἄλλοτε πάλιν ὁ Κ. Στανισλάος Ἰουστινιανὸς, ἐγκρατέστατος τῆς σινικῆς, καὶ σοφὸς αὐτῆς καθηγητῆς ἐν τῇ Βασιλικῇ τῆς Γαλλίας βιβλιοθήκῃ, προτείνας πρὸς χαρακτῆς Γάλλους νὰ χαράξωσιν ἐπὶ ξύλου ἐννεήκοντα χιλιάδας γραμμάτων σινικῶν ἵνα δημοσιεύσῃ πᾶν τὸ ἥμισυ παρ' αὐτῶν ὅτι ἤθελον ἀμοιβὴν 270,000 φράγκων ἢ δρ. περίπου 300,000. Καταπτοηθεὶς ὑπὸ τοῦ ὑπερόγκου τῆς δαπάνης, ἐγραψεν εἰς Κίνα, καὶ αἱ ἐννεήκοντα χιλιάδες τῶν γραμμάτων, ἐχαράχθησαν ἐπιτηδειότατα καὶ ἐστάλησαν εἰς Παρίσιον, ἀντὶ τριῶν χιλιάδων καὶ τριακοσίων φράγκων, ἧτοι ὀλιγώτερον τῶν τεσσάρων χιλιάδων δραχμῶν.

Ἴδωμεν καὶ πῶς γίνεται ἡ ἐκτύπωσις:

Ὁ ἐργάτης ὅστις παρ' ἡμῖν καλεῖται τυπωτής, ἐν Κίνα κρατεῖ δύο ψήκτρας καὶ διὰ μὲν τῆς μιᾶς ἀλείφει τὴν μελάνην ἐπὶ τῆς σανίδος, διὰ δὲ τῆς ἄλλης προσαρμόζει τὸν ὑγρὸν χάρτην ἐπὶ τῶν ἤδη μελανωθέντων στοιχείων, καὶ παρατριβεῖ ἐλαφρῶς δι' αὐτῆς τὸ ὀπισθεν μέρος τοῦ φύλλου. Τοιαύτην δὲ ἐπιτηδειότητα ἔχουσι πρὸς τοῦτο οἱ ἐργάται, ὥστε εἰς μόνον ἀρκεῖ νὰ ἐκτυπῶσιν καὶ δύο χιλιάδας ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ. Ἐκτυποῦται δὲ τὸ ἐν μόνον μέρος τοῦ φύλλου διὰ τὴν μεγίστην λεπτότητα καὶ διαφάνειαν του. Ὅταν δὲ πρόκειται νὰ δεθῶσι τὰ φύλλα,

ἕναστος αὐτῶν, συγκολληθῶν ἐκ σελίδων δύο, συμπύσσεται ὀπισθεν οὕτως ὥστε τὰ ἀτύπωτα μέρη προσεγγίζονται ἐσωτερικῶς, ἡ δὲ πτυχὴ τοῦ χάρτου σχηματίζει τὸ ἐξωτερικὸν ἄκρον τοῦ βιβλίου. Αἱ ἀντιθετοὶ ἄκραι σχηματίζουσι τὸ ὀπισθεν λευκὸν, ἐφ' οὗ γίνεται ἡ ῥαφή, οὕτως ὥστε ὁ μὴ γνωρίζων τὸν τρόπον τοῦτον, ἐκλαμβάνει τὰ σινικὰ βιβλία ὡς ἀδιάκοπα.

« Δὲν ὑπάρχει ἐν τῇ Εὐρώπῃ τόπος, λέγει ὁ Κ. Ἄβελ Ἰερμιζά, ὅπου νὰ εὐρίσκωνται τόσα πολλὰ καὶ εὐωνα, πρὸς δὲ καὶ εὐπρεπῆ καὶ εὐχρηστα βιβλία, ὡς ἐν Κίνα. » Οὐδὲν τῶν ἀφορώντων τὰ γράμματα φορολογεῖται, καὶ διὰ τριῶν δραχμῶν ἀγοράζει τις συνήθως σύγγραμμα τριτομον ἢ καὶ τετράτομον. Τὰ τέσσαρα βιβλία τοῦ Κομφουκίου, περιλαμβανόμενα καὶ τῶν ὑπομνημάτων, πωλοῦνται ἀντὶ δραχμῶν τεσσάρων. Τὰ λεξικά, αἱ ἐγκυκλοπαιδεῖαι, αἱ πολιτικογραφικαὶ περιγραφαί, αἱ τεχνολογικαὶ πραγματεῖαι, αἱ κωδικοὶ, τὰ φιλοσοφικὰ συγγράμματα, ἐνὶ λόγῳ πάντα τὰ διδασκτικὰ βιβλία, εὐρίσκονται ἄφθονα πικταχού τοῦ κράτους, καὶ ἡ κυβερνήσις αὐτῆ συντρέχει δι' ὅλων τῶν δυνάμεων τῆς τὴν διάδοσιν αὐτῶν. Τὸ 1773 ἔτος ὁ αὐτοκράτωρ Κιεν-Λόγκ διέταξε νὰ τυπωθῆ ὁλόκληρος βιβλιοθήκη, συγκειμένη ἐκ συγγραμμάτων τὰ μέγιστα τιμωμένων, ἣτις, κατὰ τὸ ψήφισμα τοῦ ἡγεμόνος τούτου, ἐμελλε νὰ συγκροτηθῆ ἐξ ἑκατῶν καὶ ἐξήκοντα χιλιάδων τόμων. Ἐπειδὴ δὲ ἐπρόκειτο νὰ ὑποδιαιρεθῆ εἰς τέσσαρας ἄλλας βιβλιοθήκας, αὗται ἐκλήθησαν οἱ τέσσαρες θησαυροί. Ἡ τύπωσις τῆς συλλογῆς ταύτης δὲν ἦτο τελετημένη τὸ 1837, ὃ ἔστιν ἐξήκοντα ἔτη μετὰ τὴν ἐναρξιν τῆς ἐνεργείας τοῦ ψηφισματος. Τὸ 1818, ἐβδόμηκοντα ὀκτὼ χιλιάδες καὶ ἑκατὸν εἰκοσιεπτὰ τόμοι ἦσαν ἤδη τετυπωμένοι· ἀνήκουστον βιβλιογραφικὸν φαινόμενον! Οὐδεμία τῶν μεγάλων συλλογῶν τῆς Εὐρώπης, δύναται νὰ συγκριθῆ πρὸς τὴν τῶν τεσσάρων θησαυρῶν, ἣς παραθέτομεν ἀτελεῖ κατάλογον, περιεργότατον διὰ τε τὸν ἀριθμὸν τῶν βιβλίων καὶ τὸ εἶδος τῆς σινικῆς φιλολογίας.

Βιβλία κλασικὰ ἢ ἰσρά.

	ἀριθ. τόμων.
Τὸ Βιβλίον τῶν Μεταβολῶν (I-K i γ κ).	4750.
Τὸ Βιβλίον τῶν Χρονικῶν (T c o u-K i γ κ).	661.
Τὸ Βιβλίον τῶν Ἀσμάτων (T c i-K i γ κ).	951.
Τὸ Βιβλίον τῶν Ἠθῶν καὶ Ἐθίμων (A i-K i γ κ).	2168.
Τὰ Χρονικά τοῦ Βασιλείου τοῦ Δ ο Ὑ.	4818.
Τὸ Βιβλίον τῆς ἱεῖς ἀγάπης (X i a o-K i γ κ).	47.
Συγγράμματα ἀναγόμενα εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Κ i γ κ.	717.

Τὰ τέσσαρα κλασικὰ Βιβλία.

Ἡ Μεγάλῃ Διδασκαλίᾳ.	}	732.
Ὁ Ἀναλλοίωτος Στρατὴς.		
Αἱ ἐπιτεταὶ τοῦ Κομφουκίου.		
Ὁ Φιλόσοφος Μενγ-τσίου.		
Ποιήματα περὶ Μουσικῆς.		482.
Βιβλία στοιχειώδη.		913.

Συγγράμματα ἱστορικὰ.

Συλλογὴ τῶν ἱστοριῶν πασῶν τῶν δυναστιῶν.	3681.
Χρονικά κατὰ χρονολογικὴν τάξιν.	2066.

Γενικά Ἱστορία.	4203
Μερικά Ἱστορία.	4485.
Σύλλογὸς τῶν αὐτοκρατορικῶν διαταγμάτων.	4474.
Βιογραφίαι.	949.
Ἱστορικά ἔγγραφα.	48.
Περιγραφή τῶν ἰδιαιτέρων ἐπαρχιῶν.	389.
Χρονολογία.	29.
Γεωγραφία, Περιηγήσεις, περιγραφὴ τόπων ξένων.	478.
Διοικήσεις καὶ Κυβέρησις.	391.
Θεσμικοὶ πολιτικοί, νόμοι καὶ ψηφίσματα.	3783.
Βιβλιογραφίαι καὶ ἐπιγραφαί.	700.
Κρίσις μερικῶν ἱστοριῶν.	382.
Θρησκεία, φιλοσοφία, φιλολογία, ἐπιστήμαι.	
Φιλόσοφοι τῆς σχολῆς τοῦ Κομφουκίου.	4694.
Στρατιωτικὴ ἐπιστήμη.	453.
Νομολογία.	91.
Γεωργία.	49.
Ἱατρικὴ.	4813.
Ἀστρονομία καὶ ἀριθμητικὴ.	643.
Φυσικὴ, φυσιογνωμία, ἀστρολογία.	433.
Ζωγραφικὴ, μουσικὴ, τοπογραφία, ὄρχησις.	4658.
Φυσικὴ ἱστορία, διαιτητικὴ.	363.
Ἀνάμικτα.	9200.
Ποιήματα δευτερεύοντα, ὡς μῦθοι, τερψικαὶ ἱστορίαι.	4358.
Συγγραμματα θουδικά.	32.
Συγγραμματα τῆς αἰρέσεως Ταοσσί.	442.
Διαφορὰ ποιήματα καὶ φιλολογικαὶ συλλογαί.	28998.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΙΧΑΗΛ ΚΟΥΜΑΣ.

—o—

Τὸν βίον αὐτοῦ ἔγραψε μόνος ὁ Κ. Μ. Κούμας ἐν τῷ ΙΒ' τόμῳ τῶν Ἱστοριῶν τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων. Ἐξ αὐτοῦ λοιπὸν ἐρανίζομεθα καὶ ἡμεῖς τὰς ἐπομένας εἰδήσεις.

Ὁ Κ. Μ. Κούμας ἐγεννήθη τὸ 1777 ἔτος ἐν Ἀριστῇ τῆς Θεσσαλίας. Διακούσας τῶν ἐν Τυρνάβῳ διδασκαμένων μαθημάτων ὑπὸ τοῦ σοφοῦ καὶ ἀγγινουστάτου Ἰωάννου Πεζάρου, διεκρίθη ἐπὶ σπανίᾳ φιλομαθία καὶ ἐπιμελείᾳ, ἐπέδωκεν ὑπὲρ πάντας τοὺς συμμαθητὰς αὐτοῦ, καὶ ἀνεδείχθη τὸ 1798 διδάσκαλος πρῶτον μὲν τοῦ ἐν Λαρίσση Ἑλληνικοῦ σχολείου, ἔπειτα δὲ τοῦ ἐν Τσαριτσάνῃ. Ἐδίδασκε δὲ Ἑλληνικά τε καὶ μαθηματικά, ἐρμηνεύων τοὺς συγγραφεῖς παρὰ τὴν παραδεδεγμένην μέθοδον, κατ' ἐννοίαν καὶ διὰ μιᾶς λέξεως. Τὸ 1800 μετέβρασε μετὰ τοῦ ἐκ Κεφαλληνίας ἱατροῦ Σπυριδῶνος Ἀσάνη, τρίτωνος τῶν μαθηματικῶν ἐπιστημῶν, τὰς Κωνσταντινοπόλεως τοῦ Καϊλλίου, ἃς καὶ ἐξέδοτο τύποις ἐν Βιέννῃ τὸ 1803 ἔτος.

Ἀπὸ τοῦ σχολείου τῆς Τσαριτσάνης μετέβη εἰς τὸν Ἀμπελακίον τὸ 1803 ἔτος, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Βιένναν κατὰ τὸ 1804, ὅπως συντελέσῃ εἰς τὴν ἐκδοσιν πλήρους σειρᾶς μαθηματικῆς. Φοιτήσας δὲ ἐν τῷ ἐκεῖ πανεπιστημίῳ, δῆκουσε τῆς τε καθαρᾶς καὶ ἐφηρμοσμένης μαθηματικῆς, καὶ μεταφράσας ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ἐδημοσίευσεν (1807) μετὰ ἐπαυξήσεων τὸ

περὶ μαθηματικῆς καὶ φυσικῆς σύγγραμμα τοῦ Φουτίνου καὶ τὴν χημείαν τοῦ Ἀδῆτου (1808).

Μετὰ ταῦτα, κατατροχούμενος ὑπὸ χρηματικῶν ἀνγκῶν ἕνεκα τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς του, μετέβη (1809) ὡς διδάσκαλος εἰς Σμύρνην κατὰ πρότροπὴν καὶ τοῦ ἀειδίου Κοραῆ, ὅπου συστήσας τὸ φιλολογικὸν Γυμνάσιον ἐδίδασκε μαθηματικά, φιλοσοφίαν, πειραματικὴν φυσικὴν, περὶ ἧς ἔγραψε Πραγματείας τυπωθεῖσας ἐν Βιέννῃ τὸ 1812, Γεωγραφίαν καὶ Ἠθικὴν, μετ' ἀκαμάτου ζήλου καὶ μεγίστης δραστηριότητος, προβάς καὶ εἰς χημικὰ καὶ φυσικὰ πειράματα, ἀγνωστὰ πρὶν ἐν Ἑλλάδι. Εἶχε δὲ βοηθὸν καὶ συναντιλήπτορα, διδάσκοντα τὴν Ἑλληνικὴν, τὸν γνωστότατον Κωνσταντῖνον Οἰκονόμου, καὶ τριακόσιοι περίπου μαθηταὶ ἔτρεγον κατ' ἔτος ὡς διψῶσαι ἔλαφοι ἵνα ποτισθῶσιν ἐκ τῶν ναμάτων τῆς σοφίας τῶν δύο διδασκάλων.

Ἀπὸ τοῦ φιλολογικοῦ Γυμνασίου, δόντος ἀξιολόγους καρπούς, μετέβη τὸ 1813 εἰς τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει σχολεῖον τοῦ Γένους, κατ' ἐπίμονον προσκλήτην τοῦ Πατριάρχου καὶ τῆς ἱερᾶς Συνόδου, ὅπου ἐδίδασκεν Ἑλληνικά, μαθηματικὰ καὶ φιλοσοφίαν.

Ἐπανελθὼν δὲ περὶ τὰ τέλη τοῦ 1815 ἔτους εἰς Σμύρνην ἐδίδασκεν ἐκ νέου δύο ἔτη, ἐν τῷ φιλολογικῷ Γυμνασίῳ, καὶ ἐκεῖθεν ἀπῆλθεν εἰς Βιένναν ἵνα ἐκδόσῃ τὸ φιλοσοφικὸν αὐτοῦ σύνταγμα, καὶ ἄλλα τινὰ συγγραμματα ἀναγκαῖα τοῖς μαθηταῖς τοῦ Γυμνασίου.

Τὸ 1818 καὶ 1819 ἐξέδοτο ἐν τέσσαρσι τόμοις Σύνταγμα Φιλοσοφίας, περιέχον Ἐμπειρικὴν Ψυχολογίαν, Κρητῖδα Φιλοσοφίας, Λογικὴν, Γενικὴν γραμματικὴν, Μεταφυσικὴν, Λίσθηματικὴν, Ἠθικὴν, Περὶ Δικαίου, Ἠθικὴν Θεολογίαν καὶ Παιδαγωγικὴν. Κατὰ τὰ δύο ταῦτα ἔτη ἐδημοσίευσεν καὶ μεταφράσας τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Γενεράνου, Σύνοψιν Χρονολογίας, Σύνοψιν Παλαιᾶς Γεωγραφίας, τυπωθεῖσας ἐν Βιέννῃ, Σύνοψιν ἐπιστημῶν διὰ τοὺς πρωτοπείρους, περιέχουσαν Ἀριθμητικὴν, Γεωμετρικὴν, Γεωγραφίαν νεωτέραν, Ἀστρονομίαν, Λογικὴν καὶ Ἠθικὴν.

Τὸ 1819 ἔτος, εἰ καὶ πάσχων σωματικῶς, περιηγήθη τὴν Γερμανίαν, καὶ συνέδεσε σχέσεις μετὰ πολλῶν τῶν ἐν αὐτῇ σοφῶν καὶ φιλελλήνων. Καὶ τὸ μὲν ἐν Δειψίᾳ Πανεπιστήμιον ἀνέδειξεν αὐτὸν διὰ διπλώματος Διδάκτορα τῆς φιλοσοφίας καὶ τῶν ὠραίων τεχνῶν, αἱ δὲ ἐν Βερολίῳ καὶ Μονάχῳ Βασιλικαὶ Ἀκαδημίαι, ὠνόμασαν μέλος αὐτῶν.

Ἐπανελθὼν εἰς Σμύρνην τὸ 1820 ἔτος ἵνα διευθετήσῃ τὰ τοῦ φιλολογικοῦ Γυμνασίου διαταραχθέντα ἐν τῇ ἀπουσίᾳ αὐτοῦ, ἐμεινεν αἰκουρῶν καὶ μεταφράζων τὸ Ἑλληνικὸν καὶ Γερμανικὸν λεξικὸν τοῦ Βεινέρου, ὃ καὶ τύποις ἐξέδοτο τὸ 1826 ἐν Βιέννῃ. Ἠναγκάσθη δὲ ἵνα ἀναχωρήσῃ καὶ αὐθις ἐκ Σμύρνης ἕνεκα τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ἔτους, ὅτε καὶ ἐδημεύθη ἡ περιουσίᾳ αὐτοῦ μετὰ τῆς βιβλιοθήκης του.

Ἐλθὼν εἰς Τεργεστήν ἐνησχολήθη εἰς τὴν σύνταξιν τῶν Ἱστοριῶν τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων, ἀπὸ τῶν